

SINIF ÖĞRETMENLİĞİNDE MÜZİK EĞİTİMİ

Yard.Doç. Yılmaz KÜÇÜKÖNCÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Anabilim Dalı Bşk.
Eğitim Fakültesi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ÖZET

Bir bilim ve sanat dalı olarak MÜZİK, besteleme, icra etme ve dinleme boyutlarıyla; bireysel, toplumsal, ekonomik, kültürel ve eğitimsel işlevleriyle geçmişten günümüze her insanı ve toplumu yakından ilgilendirmiştir.

Ülkemizde, müzik eğitimi okul öncesinden başlayıp, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim programlarını da içine alacak şekilde uygulanmaktadır.

İlköğretim kurumları, örgün eğitimin temelini teşkil etmesi nedeniyle, müzik eğitiminin de başlangıç aşamasıdır. İstenilen nitelikteki müzik eğitimi sayesinde sağlanabilir. İlköğretim kurumlarındaki sınıf öğretmenleri, müzik eğitimi derslerindeki verdikleri için, sınıf öğretmenliği bölümlerindeki müzik eğitimi, öğretmenlerin niteliğini belirlemektedir. Hazırlanmış olduğum bildiri, sınıf öğretmenliği bölümlerindeki müzik eğitiminin bu güne kadar ki görünümünü ortaya koyan bir çalışmadır.

SUMMARY

Music, as one branch of the arts and sciences possesses the dimensions of composition, playing and listening and also the aspects of individuality, community, culture and education; all of which people have been interested in from the past right up to the present .

Music education in Turkey begins in the primary school years and continues through until the end of high school years and continues through until the end of high school at the age of 18.

Because institutions, of primary education form the backbone of our educational system, music education therefore starts at primary level.

For the lessons to be successful, music teaching curriculum should be carefully planned.

However, teachers who enter the music lessons at primary schools have not been trained in music instruction when they graduate from university programmes.

Hence this study has been prepared with the intention of showing the current situation in primary school Teacher Training Departments in Turkey.

MÜZİĞİN YERİ, ÖNEMİ VE GEREKLİLİĞİ

Müzik, insanlık tarihi boyunca insanların oluşturduğu toplumları sürekli ilgilendiren; değişik işlevleriyle onların iç içe bulunduğu; zamana ve ortama göre, eğitim kültür ve gelişmişlik düzeyi ile de doğru orantılı bir biçimde etkisi değişen; ilk önce bir bilim, sonra sanat dalıdır.

Müzik, birey olarak BESTELEME-İCRA-DİNLEME boyutlarıyla her insanı ilgilendirir. Ortalı bir ses bütünlüğüne sahip olma, birlikte çalma birlikte söyleme, birlikte dinleme yönleriyle de en küçük aile yapısından başlayarak mahalle, köy, ilçe, il, yöre, bölge, ülke, dünya diye sıralayabileceğimiz geniş bir coğrafik, toplumsal, sosyal, kültürel etki sahasına sahiptir. Bu coğrafik, toplumsal, sosyal, kültürel yapıların içinde bireylerin eğitim ve kültür düzeylerine göre oluşan, farklı müzik kültürlerine ait toplumsal gruplar; müziğin etki alanını en küçük toplumsal yapıdan, bütün dünyaya kadar değişen bir toplumsal yapı haline getirmektedir.

Müzik, bireylerin ve toplumların, en küçük toplumsal yapıdan en geniş tabanlı toplumsal yapıya kadar, dünyada kullandıkları en yaygın ortak anlatım aracı ya da dünyadaki bütün insanların ortak bir dilidir. Birbirlerinin konuşma dilini bilmeyen bir çok insan birlikte müzik dinleyebilir ya da birlikte müzik yapabilirler. Bu da müziğin en geniş anlamda kültürel yönüdür.

Müzik, ekonomik yönüyle de bireyleri ve toplumları ilgilendirir. Bestecilikten, icracılığa ve dinleyiciliğe kadar müziğin her boyutunda ekonomik bir yön bulunur. Müziğin her boyutundaki ekonomik yön, günümüzde bir sanayi dalı haline gelmiştir. Müzik araç, gereçleri ile çalgı yapımı ve pazarlanması, konser organizatörlüğü, icracılık; yazılı ve görsel medya dediğimiz gazete, dergi, televizyon, radyo kurumları; plak, kaset, CD yapımıcılığı, tamamen müzikten kazanç elde eden ekonomik ve ticari bir sektör haline gelmiştir.

Müzik, çağdaş eğitim anlayışına en uygun olarak, insan zekasını, kaslarını ve duygularını eğiten bir EĞİTİM SAHASI'dır. Aynı zamanda, bütün eğitim alanlarında kullanılabilen bir EĞİTİM ARACI'dır.

Bütün bu işlevleriyle ele aldığımız zaman, müziğin bir eğitim alanı olarak ve bir eğitim aracı olarak kullanılabilmesi için, EĞİTİM'in her boyutunda müziğin bulunması gerektiğini söyleyebiliriz.

MÜZİK EĞİTİMİ

Genel anlamda EĞİTİM, insanların davranışlarını olumlu ve istenilen yönde değiştirme; yeni davranışlar kazandırma; kazanılmış davranışları düzeltme; doğru davranışların yeterlik düzeylerini geliştirme şeklinde tanımlanabilir.

Müzik Eğitimi de yukarıdaki tanım doğrultusunda, müzikle ilgili davranış değiştirme, kazandırma, düzeltme, geliştirme şeklinde tanımlayabiliriz.

Müzik Eğitimi, bütün eğitim alanlarında olduğu gibi iki yolla verilebilir. Bunları şu şekilde sayabiliriz.

- A) YAYGIN EĞİTİM
- B) ÖRGÜN EĞİTİM

A)YAYGIN MÜZİK EĞİTİMİ:

Herkesin en yaygın biçimde değişik ortam ve kurumlarda, değişik metotlarla yapabileceği eğitim biçimidir.

Yaygın müzik eğitimi yoluyla insanlar daha çok müzik dinleme ile ilgili davranışlar kazanırlar. Özellikle günümüzde yazılı ve görsel medya diye adlandırdığımız kurumlar,kendi ekonomik anlayışları doğrultusundaki yayınları ile, insanların müziksel tercihlerini belirlemelerinde büyük rol oynamaktadır. Medyanın, özellikle radyo ve televizyon yayınları, müzik dinleme yönünden toplumun yaygın eğitimini etkilemektedir. Medyanın dışında özel müzik dersleri, özel müzik dershaneleri, özel müzik dernekleri, konserler, korolar,özel konservatuarlar yaygın eğitimin kurumlarıdır.

B) ÖRGÜN MÜZİK EĞİTİMİ

Örgün müzik eğitimi, belli bir program çerçevesinde öğretmen ve öğrencinin okul adını verdiğimiz kurum içinde, belirli yöntem ve teknikleri kullanarak yaptıkları eğitim olarak adlandırılır.

Örgün müzik eğitimin iki grupta toplayabiliriz;

- 1) Genel Müzik Eğitimi
- 2) Özel Müzik Eğitimi
- 1) Genel Müzik Eğitimi: Yeteneğin düzeyine bakılmaksızın, okul öncesinden başlayarak yüksek öğretim sonrasına kadar her öğretim programı içinde yapılması gereken eğitim biçimidir.
- 2) Özel Müzik Eğitimi: Bireylerin seçilerek, müziğe ait değişik konu alanlarında eğitilmelerini sağlayan eğitim biçimidir.

Örgün müzik eğitiminin gerçekleşmesi için mutlaka bu konuda, özel müzik eğitimi programlarından geçirilmiş müzik öğretmenlerine ihtiyaç vardır.

Ülkemizde müzik öğretmeni yetiştiren kurumların sayısı bu güne kadar sınırlıydı. Ancak yeni üniversitelerin açılması ve bugüne kadar sınırlı olan müzik öğretmeni yetiştiren kurumların yaptığı lisans üstü çalışmalar sayesinde ortak bu kurumların sayısı artmıştır.

Çağımızın ve ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda Milli Eğitimimizde yeniden yapılanmaya gidilmektedir. Bu yapılanma içinde Müzik Eğitiminin mutlaka gereken yerini alması yukarıda belirtmeye çalıştığımız nedenlerden dolayı şarttır.

Müzik Eğitiminin gereken yeri alabilmesi ise, ilk önce iyi bir program, programı uygulayabilecek nitelikler sahip öğretmen, araç-gereç ve çalgı sayesinde sağlanabilir.

Okul öncesinden başlayarak, ilk öğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim programlarında müzik eğitimi verecek öğretmenlerin, mutlaka ülkemiz insanlarına, çağın ve ülkemizin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde Müzik Öğretmeni, Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Programlarında ve Türk Müziği konservatuvarlarında yetiştirilmektedir.

Okul öncesi ve İlköğretim kurumlarının I ve II devrelerinde müzik derslerini yürütme görevi Ana okulu ve Sınıf Öğretmenlerine verilmiştir. Bu öğretmenlerde Ana okulu ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde yetiştirilmektedir. Ancak, okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında, bu güne kadar yapılan müzik eğitimi uygulamalarına baktığımız zaman bir çok problemin bulunduğunu görmekteyiz.

OKUL ÖNCESİ VE İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA MÜZİK EĞİTİMİNİN GENEL PROBLEMLERİ

Okul öncesi kurumlarında müzik eğitimi ile ilgili bir program bulunmamaktadır. İlköğretim kurumlarında Cumhuriyet döneminden itibaren uygulamaya konmuş programlar vardır. Ancak, programlar sadece yazıda kalmış, istenilen niteliğe sahip bir uygulamaya geçirilememişlerdir. 1968 programı olarak adlandırdığımız program, uzun yıllar uygulamada kalmış, bazı karamamelerle değişiklikler yoluyla düzenlemeler yapılmış, fakat müzik eğitimimiz üzerinde etkili olması sağlanamamıştır. 1995 yılında İLKÖĞRETİM KURUMLARI MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI olarak adlandırılan program uygulamaya konulmuştur. Yeni program çağdaş eğitim anlayışına göre hazırlanmış, eğitim ve öğretim programlarının basamakları bunlar arasındaki ilişkilere sahip bir program görüntüsü vermektedir. Ancak, sınıf öğretmenlerinin bilgi, beceri yetenek ve müzik eğitimi yeterlilik düzeyleri uygulamadaki programın uygulanmasında bazı problemleri de beraberinde getirmiştir.

SINIF ÖĞRETMENLİĞİNDE MÜZİK EĞİTİMİ

Sınıf öğretmenlerinin müzik derslerini verebilme yeterliliklerini anlayabilmek için ilk önce, onların bugüne kadarki eğitildikleri müzik programlarını inceleyelim.

1974 yılına kadar orta öğretim kurumu; 1974-1990 arası iki yıllık ön lisans; 1990 dan itibaren dört yıllık lisans programı niteliği taşıyan ilk okul öğretmeni yetiştirme programları 1998 yılından itibaren YÖK Dünya Bankası işbirliği ile yeniden yapılanmaya tabi tutularak revize edilmiştir.

Yüksek öğretim düzeyindeki ön lisans ve lisans programlarında sınıf öğretmenliği öğrencilerine üç yarı yıl müzik dersi konmuştur. Bu derslerin ilk iki yarı yılı müzik eğitimi, bir yarı yılı müzik öğretimi dersi olarak programlanarak uygulanmıştır. Bunun dışında seçmeli müzik dersleri konulmuştur. Seçmeli müzik dersi öğrencinin isteği doğrultusunda seçilerek, okutulan bir derstir. YAN ALAN SEÇMELİ dersi olarak ta müzik dersi üçüncü sınıfta iki yarıyıl, dörder saat; dördüncü sınıfta beşer saat okutulmuştur.

Yüksek öğretim düzeyinde sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının hiç birisine seçilerek öğrenci alınmamıştır. Yetenek, ilgi ve eğitim düzeyleri farklı öğrencilerin bir arada bulunduğu sınıflarda, ilk okullardaki müzik dersini uygulayabilecek bilgi ve beceriler, öğrencilere aktarılmak için uğraşmıştır.

Sınıf öğretmeni yetiştiren kurumlardaki öğretim elemanlarının yetiştirildikleri kaynakların farklı olması da bazı problemleri beraberinde getirmiştir. Eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümü ve Türk müziği konservatuvarı mezunları bu kurumlarda öğretim elemanlığı yapmaktadırlar. Bunlar arasındaki eğitim niteliğindeki anlayış farklılığı da eğitimimizi etkilemektedir.

Genel olarak özetleyecek olursak, sınıf öğretmenliği programlarına seçilerek öğrenci alınmaması, yeterli araç-gereç ve çalgının bulunmaması, istenilen niteliklerde öğretim programının olmaması, öğretim elemanlarının farklı kaynaklardan gelmesi, sınıf öğretmenlerinin müzikal ve müzik eğitimi yeterlilikleri konusundaki bir çok problemi de beraberinde getirmiştir.

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN OKULLARDAKİ UYGULAMALARI

Mezun oldukları eğitim programlarında, çeşitli nedenlerle istenilen niteliklere sahip olarak eğitilemeyen öğretmenler, görev yaptıkları okullarında ya müzik dersini hiç yapmamakta; ya da programın hedefleri ve ilkeleri dışında kendi anlayışları doğrultusunda müzik dersi yapmaktadırlar.

Bugün uygulamada bulunan, İLKÖĞRETİM KURUMLARI MÜZİK DERSİ PROGRAMI uygulamaya konulana kadar, müzik dersi daha çok mihver ders olarak adlandırılan derslerin bir eğitim aracı olarak kullanılmakta; müzik eğitiminin asıl önemli olan EĞİTİM ALANI yönü dikkate alınmamaktaydı. Haliyle bu durumda müzik eğitimi sadece bir şarkı öğretim dersi haline getirmekteydi. Bu uygulamanın sonuçlarını da bugün toplumumuz üzerinde rahatlıkla görebilmekteyiz. Yeni uygulamaya konulan program nitelikleri itibariyle müzik eğitimi bir bütün olarak ele almış gözükmetedir.

Ancak, yeni programın uygulanabilmesi, doğrudan sınıf öğretmenin yeterliliği, onların programı anlamaları, anladıklarını gerçekleştirebilmeleri ile ilgilidir.

İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA MÜZİK DERSİNE GİREN SINIF ÖĞRETMENLERİNDE BULUNMASI GEREKEN NİTELİKLER

- Müzik Eğitimi: a) Kuramsal Bilgiler Öğretimi
b) Çalgı Öğretimi
c) Şarkı Öğretimi

olarak adlandırdığımız üç boyuttan oluşan bir bütün halinde uygulanır.

İlköğretim kurumlarında MÜZİK EĞİTİMİ dersine girecek öğretmen, ilkönce müzik ile ilgili, programın hedefleri doğrultusunda, gerekli kuramsal bilgilere sahip olmak zorundadır. Programın ünitelerini, konularını, ünite ve konular arasındaki ilişkileri; hedefleri, hedef davranışları; öğretim durumlarına giren işleme ait, genel öğretim yöntemleri ile müzik eğitimine ait özel öğretim yöntemlerini; program yapmayı, ünite ve konulara ait davranış ölçme değerlendirme işlemlerini; çalgı çalmayı, çalgı öğretimini; sesini kullanmayı, ses eğitimi; toplu şarkı öğretim yöntemlerini, bunları kullanabilmeyi bilmek durumundadır.

Müzik öğretimi, ders ve ders dışı etkinliklerin bir bütün olarak uygulandığı çağdaş eğitim anlayışına ve eğitim programlarına en uygun konu alanıdır. Öğretmenin, ders dışı etkinlikleri yapabilmesi için ilkönce müziği seven, ilgili, sosyal yönü güçlü, aktif bir kişi olması gerekir.

Yukarıda saydığımız niteliklere sahip bir sınıf öğretmeni, gerekli araç- gereç çalgı müzik odası ortamına sahip bulunmayan bir okulda, müzik eğitimi için gerekli olan araç gereç hatta çalgıyı da yapabilmelidir.

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KENDİLERİNİ MÜZİK EĞİTİMİ İLE İLGİLİ OLARAK DEĞERLENDİRMELERİ:

Çanakale'de ki ilköğretim kurumlarında yaptığımız bir araştırma, sınıf öğretmenlerinin müzik eğitimi ile ilgili olarak kendilerini değerlendirmeleri bakımından aşağıdaki sonuçları vermiştir.

Araştırma, ilköğretim kurumlarında müzik derslerine giren, 30 öğretmene anket uygulaması biçiminde yapılan bir çalışmadır.

Uygulanan ankette 23 soru sorulmuştur. Sorular, öğretmenin müzik eğitimi ile ilgili bilgi, beceri ve ilgilerinin düzeyini anlamaya yönelik şekilde hazırlanmıştır.

Ankete katılanların % 10' u 1- 5 yıl; % 40' ı 6- 10 yıl; % 23' ü 11- 15 yıl; % 27' si 16 yıl ve yukarısi hizmet yapmış kişilerden oluşmaktadır. Bunların % 70' i sınıf öğretmeni olarak kendi sınıflarına girmekte; % 27' si depo veya geçici görevle derse girmekte; % 3' ü ise müzik öğretmeni olarak derse giren kişilerdir.

Öğretmenlerin % 63' ü Ön Lisans; % 37' si ise Eğitim Fakülteleri Lisans mezunudur.

İlköğretim kurumlarında müzik derslerine giren bu öğretmenlerin mezun oldukları okullardan aldıkları müzik eğitiminin yeterliliği konusunda verdikleri cevapların, % 30'u yeterli; % 43'ü az yeterli; % 27'si ise yetersiz şeklindedir.

Seçmeli müzik ve yan alan müzik dersini öğretmenlerin % 23'ü almış, % 77'si ise sadece müzik eğitimi ve öğretimi dersi olarak mezun olmuşlar. Okuldan mezun olduktan sonra, % 20'si Hizmet içi müzik eğitimi kursuna katılmış % 80'i ise katılmadan müzik dersine girmekte olduklarını belirtmişlerdir.

Hizmet içi eğitim kursuna katılan öğretmenlerin ise % 83'ü kursun kendilerine çok katkı sağladığını; % 17'si ise az katkı sağladığını belirlemişlerdir.

Bugün uyguladıkları program hakkındaki soruya ise, % 3'ü 68 programını; % 83'ü 95 programını; % 7'si ise her ikisini de uyguladıklarını; % 7'si de hiçbir program uygulamadıklarını belirten biçimde cevap vermişlerdir.

1995 programının anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği ile ilgili soruya ise, % 7'si hiç anlaşılır değil; % 53'ü kısmen anlaşılabilir, % 40'ı anlaşılabilir; % 13'ü uygulamada yetersiz, % 60'ı uygulamada az yeterli, % 27'si yeterli şeklinde cevap vermiştir. Programın, müzik eğitiminin bütünlüğü bakımından, ünite ve konu düzeyinde, yeterliliği ile ilgili soruya ise % 7'si öğretimi; % 16'sı Kuramsal bilgiler öğretimi, % 0'ı çalgı öğretimi; % 70'i şarkı, çalgı ve kuramsal bilgilerin öğretimini destekleyici, % 7'i ise cevap vermeme şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğretmenlerin, ses ve çalgıları ile ilgi yeterlilikleri, ses bakımından % 3 çok yeterli, % 47 yeterli, % 30 az yeterli, % 20 yetersiz; çalgı bakımından % 3 çok yeterli, % 47 yeterli, % 30 az yeterli, % 20 yetersiz şeklinde belirlenmiştir.

Şarkı öğretim teknikleri kullanma ile ilgili soru, % 27 kulaktan, % 6 nota ile, % 67 her ikisini de şeklinde cevaplanmıştır.

Programın amaçları doğrultusunda müzik dersini gerçekleştirdiklerini söyleyenlerin oranı ise, % 6 tamamen, % 60 orta düzeyde % 28 çok az % 6 hiç şeklindedir.

Öğretmenler % 16'sının müzik araç, gereç ve çalgılarını sıklıkla kullandıkları; % 28'nin bazen kullandığı; % 56'sının ise hiç kullanmadığı anlaşılmıştır.

Çalgı öğretimi yapanların % 60'ı blokflütü, % 3'ü mandolini, % 3'ü bağlamayı, % 3'ü ritim çalgılarını tercih etmektedirler.

Müzik dersinin ilköğretimin amaçlarını gerçekleştirmedeki etkisiyle ilgili olarak, öğretmenlerin % 53'ü çok gerekli, % 47'si gerekli şekilde görüş belirtmişlerdir.

SONUÇ

İlköğretim kurumlarında müzik eğitimi dersinin istenilen nitelik ve düzeyde uygulanabilmesi, ülkemizin, dünyadaki çağdaş müzik sanatı doğrultusunda yerini alabilmesi ile doğrudan ilgilidir. İlköğretim kurumlarındaki müzik eğitiminin sınıf öğretmenleri vermekteler. Sınıf öğretmenlerinin müzik eğitimlerinin yeterli düzeyde verilmesi ilköğretim, kurumlarındaki müzik derslerinin kalitesinin artması için mutlaka gereklidir.

Sınıf öğretmenleri, bugünkü konumuyla eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı programlarında eğitim görerek hazırlanmaktadır.

Günümüze kadar yapılan sınıf öğretmeni yetiştirme programlarındaki müzik eğitimi dersleri öğretmenlerinin eğitimi bakımından yeterli değildir. Öğretmen kaynaklarının, sınıf öğretmenliği programlarının dışından da sağlandığını düşündüğümüz zaman ise ülkemiz genelinde ilköğretim kurumlarındaki müzik eğitim derslerinin durumu hakkında daha doğru fikir sahibi olmamız mümkündür. Müzik eğitimi istenilen düzeye getirebilmek için, sınıf öğretmenliği programlarında, yan alan düzeyinde yapılacak değişiklikler ve çalışmalarla verimi artırılabilir. Müzik eğitimi ve öğretimi derslerinin saat sayısı artırılabilir.

Öğretmenlerin programı daha iyi anlamaları için, seminerler düzenlenip uygulamadaki başarı artırılabilir. Çalgı ve ses eğitimine yönelik kurslar düzenlenebilir. Seminer ve kursların, düzenlenmesi, sınıf öğretmenliği ve müzik eğitimi bölümü bulunan üniversiteler tarafından sağlanabilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenecek Hizmet içi Müzik Eğitimi kurslarına, daha fazla öğretmenin katılımı sağlanmalıdır, öğretmenlerin eksiklikleri önceden belirlenerek program yapmak suretiyle de kursun niteliği artırılabilir. Hizmet içi eğitim konusunda, ankete katılan öğretmenler, kendilerindeki eksiklerin sıralamasını aşağıdaki şekilde yapmışlardır.

- 1- Öğretmeni geliştirmeye yönelik, müzikal ve eğitim içerikli kuramsal bilgiler.
- 2- Şarkı söyleme ve çalgı çalma teknikleri ile öğretim yöntemleri.
- 3- Öğretmeni geliştirmeye yönelik program bilgileri.
- 4- Özel öğretim yöntemleri.
- 5- Ders dışı etkinlikler.

Bunun dışında Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Ana Bilim Dalında İlköğretim müzik öğretmenliği programı açılabilir. Aynı program orta öğretim müzik öğretmenliği programı derslerinin içeriğine ilave edilerek de uygulanabilir.

Ülkemizin, çağdaş anlamda dünya müziğinde yerini alabilmesi eğitimin her kademesinde müzik eğitiminin istenilen düzeyde verilebilecek müzik öğretmenlerinin yetiştirilmesi ile sağlanabilir.